

СЕКЦІЯ 4

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Керівник секції: д.ю.н., професор Шаповалова О. В.

Алієва К. Е.,

студентка групи ЮІ – 132

юридичного факультету СНУ ім. В.Даля

Науковий керівник: ст.викл. Мартинова Л.В.

ДЕЯКІ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ЯК САМОСТІЙНОЇ ГАЛУЗІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ СТАН ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Суверенітет України запустив багатогранний процес становлення її, як держави. Перед Україною, як самостійною країною, постала задача сформувати власну державність, складовою частиною якої є нормативно-правова база. Одним з напрямків нормативно - правової бази є регулювання господарських відносин. Ще у 30 роках ХХ сторіччя сформувалося кілька точок зору щодо предмета господарського права. Перша точка зору складалась з того, що господарське право має своїм регулюванням охоплювати в цілому народне господарство, інша точка зору складалась з того, що господарське право має своїм регулюванням лише сферу соціалістичного виробництва. Але, саме перша концепція господарського права була покладена в основу Господарського кодексу України (далі - ГК), який визначає основні засади господарювання щодо всіх суб'єктів господарювання, хоча й передбачає окремі особливості управління державним і комунальним секторами економіки та визначає специфічні риси суб'єктів господарювання, які функціонують та базі державного та комунального майна.

Крім того, ще під час обговорення проектів Господарського та Цивільного кодексу у літературі з'являлась значна кількість публікацій, у яких автори-прибічники цивілістичної концепції критикували величезні неузгодженості між цими двома кодексами та піддавали сумнівам доцільність та право на існування ГК. В свою чергу, науковці зазначали, що прийняття ГК в Україні є надзвичайно передовим рішенням, оскільки ГК регламентує порядок здійснення суб'єктами господарювання комерційної та некомерційної діяльності. Комерційна діяльність передбачає отримання прибутку. Доходи є

основою існування будь-якого суб'єкта, в тому числі держави. Чітка регламентація заснування та здійснення суб'єктів господарської діяльності – є запорукою сталого економічного розвитку.

На жаль, деякі проблемні питання залишились - проблема розмежування предмета правового регулювання між Цивільним і Господарським кодексами, так й не була вирішена в процесі їх прийняття та доопрацювання, тому ми маємо низку майнових відносин, що регулюються цими двома кодексами: правове становище господарських товариств, договірні відносини у сфері підприємництва та ін.

На даний час збереглись прибічники цивілістичної концепції, які піддають критиці ГК, тому виникає необхідність в науковому та практичному обґрунтуванні існування ГК.

Метою дослідження є дослідження історичних аспектів становлення господарського права як самостійної галузі та їх вплив на існування ГК в науковому та практичному аспектах.

Практика застосування двох кодексів визнана у світі. Концепція роздільної кодифікації цивільного та господарського (торгового) кодексу відома ще з давніх часів. З початку це був Італійський період (Магдебургське право та ін.), потім Франція - 1673 – прийнятий перший комерційний кодекс Франції, вже у 1807 р. - Торговий кодекс Наполеона, а потім у 2000р. – Французький комерційний кодекс. Приклад Франції наслідували інші країни. Тобто поділ приватного права на торгове та цивільне відбувся і в таких країнах континентальної Європи, як Португалія, Іспанія, Німеччина та інші, де на початку XIX ст. були прийняті окремі торгові кодекси. Так, у Німеччині у 1871 р. відбулась перша загально-германська торгова кодифікація, зведення торгового права (представництво, торговельні правочини). Проте все одно відчувалася потреба поглибленої кодифікації, зведення положень з цивільними кодексами й у 1897 – прийнято Німецьке торгове уложення. Надалі, багато країн прийняло свої кодекси вже під впливом саме німецьке уложення – Австрія, Польща.

Дана концепція не втратила актуальності і на теперішній час в таких державах, як, наприклад, Німеччина та Франція.

Так, в Федеративній Республіці Німеччині цивільне право кодифіковане. Основним джерелом є Німецьке цивільне уложення, яке в сучасній літературі також називають Німецьким цивільним кодексом (далі — НЦК). Ще одним важливим законодавчим актом є Німецьке торгове уложення або як його ще називають Німецький торговий (комерційний) кодекс. Франція також має кодифіковане приватне право з дуалістичною системою: тут діють Цивільний і Торговий кодекси.

Завідувач кафедри господарського права і процесу НУ «ОЮА» д.ю.н., професор О. Подцерковний стверджує, що «після набуття чинності ГК України відбулося остаточне громадське визнання галузевої специфіки господарського права», оскільки «кодифікація надає системності законодавчим нормам, виробляє єдиний предмет регулювання» [1, с. 8].

Як зазначалось, ГК в Україні піддається критиці. На думку міністра юстиції П. Петренка «Для бізнесу дуже важливо, щоб була зрозуміла усталена практика. Є Цивільний кодекс, який регулює великий пласт відносин у тому числі й комерційних. Я є прихильником того, щоб ми забезпечили простоту і ясність правозастосування. І скасування Господарського кодексу – це не просто зручність, мовляв, ми скасували ще один акт, це визначеність правозастосування для всіх: суддів, юристів, бізнесу»[2].

Проте суддя-спікер ВГСУ Олексій Євсіков проаналізував практичне застосування ГК України господарськими судами. Зокрема, він наголосив, що кодифікований акт значно полегшує роботу. Наприклад, лише в ГК України надано визначення поняттям корпоративні права та корпоративні відносини, які є основоположними під час вирішення корпоративних спорів. Також ГК України встановлює правовий статус суб'єктів господарювання, не передбачених Цивільним кодексом України, зокрема, унітарних державних та комунальних підприємств, приватних та дочірніх підприємств. Таким чином, при вирішенні господарських спорів, пов'язаних з діяльністю об'єднань підприємств, господарські суди перш за все застосовують норми ГК України. Наостанок Олексій Євсіков зазначив, що ГК України відіграє ключову роль під час вирішення господарських спорів господарськими судами України, що підтверджується численною судовою практикою [3].

Господарське право - це система правових норм, що регулюють відносини з приводу безпосереднього здійснення господарської діяльності та/або керівництва нею (такою діяльністю) із застосуванням різних методів правового регулювання [4, с 22] . Тому господарському праву як галуззі права необхідно мати свої джерела. Головним джерелом виступає Господарський Кодекс України. На нашу думку, наявність ГК України є необхідною умовою для здійснення незалежної господарської діяльності учасниками таких правовідносин. Лише кодифікований Закон може не допустити самовілля в економічному просторі. Якщо держава не буде мати механізму впливу на бізнес, то це призведе до хаосу серед великих та дрібних підприємств. Малі підприємства не зможуть конкурувати на ринку. Тоді залишаться лише великі підприємства, а це призведе до монопольного володіння та відсутності у споживача певного вибору. В умовах ринкової економіки повинна існувати рівновага між підприємствами.

Здійснення господарської діяльності суб'єктами господарських правовідносин на пряму пов'язано з отриманням ними статусу суб'єктів господарювання, що пов'язано: 1) з великим колом осіб, які мають право займатися такою діяльністю; 2) необхідністю їх державної реєстрації; 2) способом заснування підприємств; 3) формою власності.

Лише ГК України чітко регламентує вищевказані питання та захищає суб'єктів господарювання. Головним гарантом цього захисту виступає держава, яка втручається в процес господарювання лише «на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави» (п.1 ст. 5 ГК України).

Крім того, лише учасники господарської діяльності можуть бути суб'єктами господарського права. Для регулювання відносин між цими суб'єктами повинен бути спеціальний нормативно-правовий акт – ГК України.

ЦК не регламентує особливості господарської діяльності: господарські зобов'язання, господарсько-правову відповідальність, антимонопольно-конкурентне регулювання, правове регулювання банкрутства, особливості правового регулювання певних видів господарських відносин: у сфері капітального будівництва, інноваційної, фінансової та біржової діяльності, агентських відносин, комерційної концесії, зовнішньоекономічної діяльності, іноземного інвестування, спеціальних режимів господарювання.

Таким чином, розмежування сфери впливу ЦК та ГК з урахуванням досвіду країн ЄС є пріоритетним завданням для науковців. Чіткі законодавчі норми дають змогу вивести господарські відносини на високий рівень, що безпосередньо відобразиться на ефективності економіки держави в цілому та розвитку держави.

Література:

1. Подцерковний О. Два роки з моменту прийняття Господарського кодексу України: деякі підсумки та перспективи // Юридичний вісник України. - 2005. - № 10. - 12-18 березня. - С. 8-9.
2. Головне територіальне управління юстиції у Запорізькій області [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал] – Режим доступу: <http://www.justzp.gov.ua/#> (дата звернення 20.10.16). – Назва з екрана.
3. Вищий Господарський Суд України офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал] – Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/2235/> (дата звернення 16.11.16). – Назва з екрана.

4. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій.- К.: Атіка, 2004.- С. 47.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436 // Відомості Верховної Ради України.-2003.-№18,№19-20,№21-22.-Ст.144.